

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (HIA) หลักการ แนวคิด และขั้นตอนในการปฏิบัติ

เดชรัตน์ สุขกำเนิด

- ☐ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ☐ แผนงาน HPP-HIA สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

ทุกข์ = ความอยู่ร้อน นอนทุกข์

สมุทัย = เหตุแห่งทุกข์

- ☐ ความไม่สมดุลของการพัฒนา
 - ☐ การพัฒนาที่คำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก
 - ☐ การพัฒนาที่ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบทางสังคม
สิ่งแวดล้อม และสุขภาพที่ตามมาอย่างเพียงพอ
 - ☐ การพัฒนาที่ไม่สามารถควบคุมและป้องกันผลกระทบได้
-

ปมปริศนาของการพัฒนาที่ระยอง

(The Rayong Paradox)

รายการ	ระยอง	สมุทรสงคราม	ประเทศไทย
ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (บาท)	691,093	61,331	101,304
สัดส่วนครัวเรือนยากจน (%)	5.60	4.86	11.25
สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้สิน	66.0	44.5	66.4
สัดส่วนครัวเรือนที่เผชิญมลพิษ	8.2	0.6	4.7
อัตราเด็กที่ถูกทอดทิ้งต่อประชากร 1,000	2.3	0.6	2.5
อัตราคดียาเสพติดต่อประชากร 1,000 คน	3.18	2.68	1.70
อัตราผู้ป่วยเอดส์รายใหม่ต่อ 100,000 คน	15.8	1.0	3.3
อันดับการพัฒนามนุษย์โดยรวม	21	14	-

นิโรธ = ความดับทุกข์

เศรษฐกิจ/สังคม/สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม

สมดุล/พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

นำไปสู่

ทางสายกลาง ►► พอเพียง

เงื่อนไขความรู้

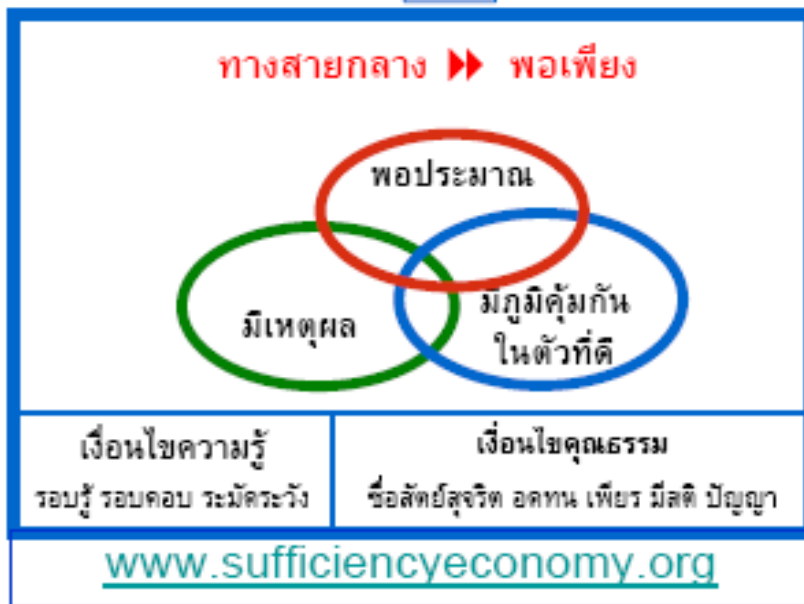
รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง

เงื่อนไขคุณธรรม

ซื่อสัตย์สุจริต อุดมทน เพียร มีสติ ปัญญา

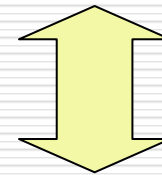
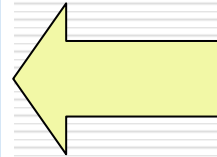
www.sufficiencyeconomy.org

มรรค = แนวทางปฏิบัติในการดับทุกข์

นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

ทางเลือกเชิงนโยบายที่เอื้อให้คนมีสุขภาพดี มีความสมดุล และพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในสังคม เพื่อพิจารณาถึงผลกระทบต่อเนื่องจากนโยบายสาธารณะต่างๆ

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพหมายถึง

- ☐ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในสังคม
 - ☐ การประยุกต์ใช้แนวทางและเครื่องมือที่หลากหลาย
 - ☐ การระบุ คาดการณ์ และพิจารณาถึงผลกระทบทางสุขภาพที่อาจเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นแล้วกับประชากรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
 - ☐ จากการดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม อย่างใดอย่างหนึ่ง
 - ☐ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจอันจะเป็นประโยชน์สำหรับการสร้างเสริมและการคุ้มครองสุขภาพของประชาชน
-

ตัวอย่างผู้ที่มิได้ประเมินผลกระทบ

ถ้าจะดั่งแบบนี้เอมมีไม่อยากจะ
ทำ ไม่ต้องทำขนาดนี้ก็ได้อ
เอมมีรู้เท่าไม่ถึงการณ์ สิ่งที่ทำ
ลงไปเอมมีพลาดไปแล้ว จาก
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รู้สึก
สำนึกผิดและเสียใจมาก

ตัวอย่างของผู้ใช้หลักการ
ประเมินผลกระทบ

ผลที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจ โดยไม่มีการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

- ☐ ไม่ให้คุณค่าหรือความสำคัญกับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสุขภาพของประชาชน
 - ☐ ไม่มีการรวบรวม และนำเสนอข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางสุขภาพ
 - ☐ ละเลยศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน
 - ☐ นำไปสู่ภาวะคุกคามหรือผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน
 - ☐ ขาดความเป็นประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล
-

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ จึงมีความมุ่งหมายเพื่อ

- ☐ กระตุ้นให้เห็นถึงคุณค่าหรือความสำคัญของสุขภาพ
 - ☐ นำเสนอข้อมูลหลักฐาน อย่างเป็นระบบ และน่าเชื่อถือ
 - ☐ เสนอทางเลือกและข้อเสนอแนะในการดำเนินการ
 - ☐ ระดมศักยภาพและทรัพยากรในชุมชน
 - ☐ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส และ ความพร้อมรับผิดชอบในกระบวนการตัดสินใจ
 - ☐ การคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ
-

มาตรา 11 สิทธิในการทำ HIA

- ☐ มาตรา 11 บุคคลหรือคณะบุคคลมีสิทธิร้องขอให้มีการประเมินและมีสิทธิร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจากนโยบายสาธารณะ
 - ☐ บุคคลหรือคณะบุคคลมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐ ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพของตนหรือของชุมชนและแสดงความเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว
-

มาตรา 25 หน้าที่และอำนาจ

- ❑ มาตรา 25 ให้ คสช. มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้
 - ❑ (5) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับระบบสุขภาพแห่งชาติและผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ
 - ❑ (4) จัดให้มี หรือส่งเสริม สนับสนุนให้มีกระบวนการในการพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพเพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย
-

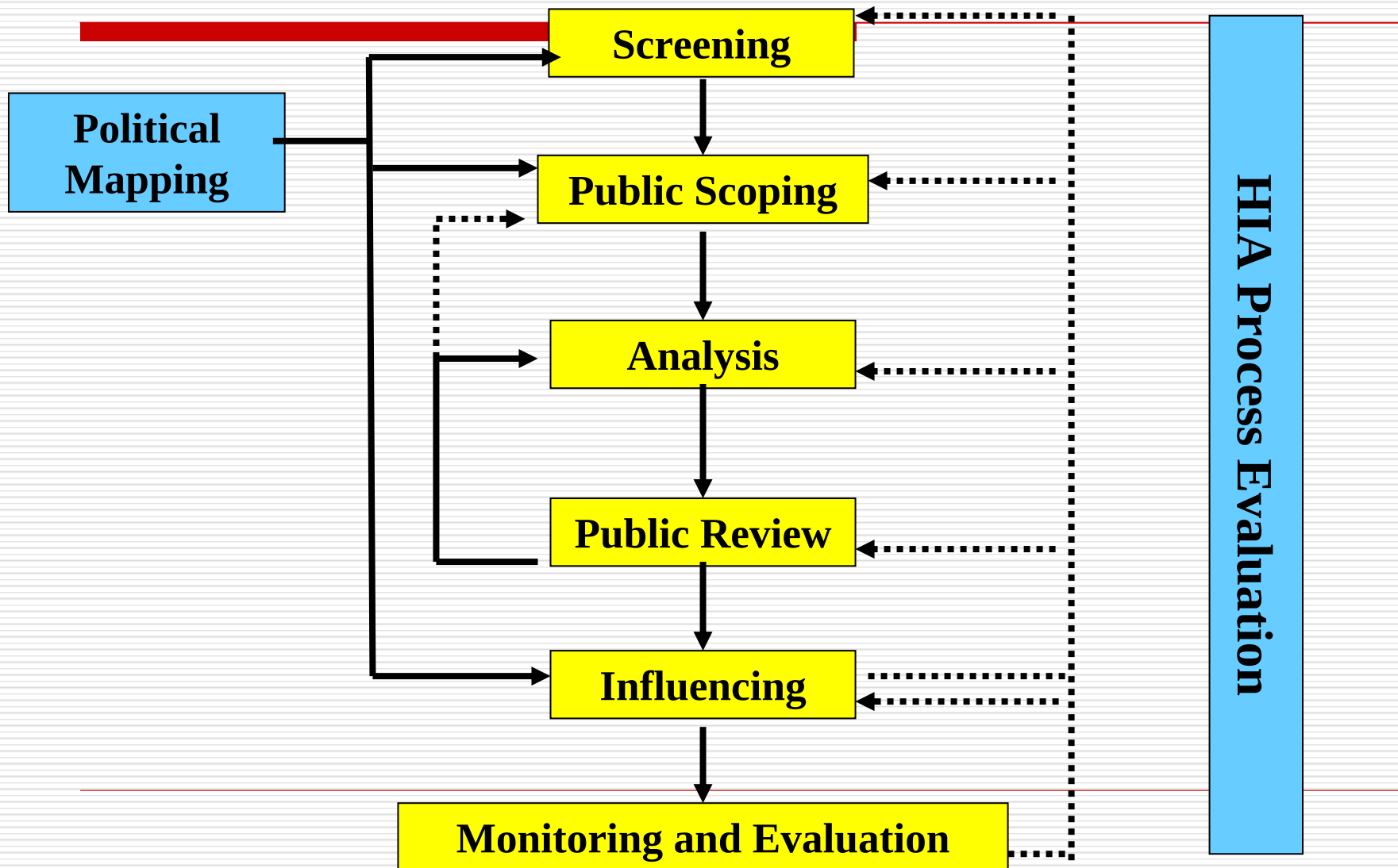
ยุทธศาสตร์การพัฒนา HIA ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

- ☐ HIA ใน EIA
 - ☐ HIA สำหรับท้องถิ่นและชุมชน
 - ☐ HIA สำหรับนโยบายสาธารณะ
 - ☐ HIA แบบข้ามพรมแดน
 - ☐ HIA ในพรบ. สุขภาพแห่งชาติ
 - ☐ การพัฒนาฐานความรู้และศักยภาพสำหรับ HIA
 - ☐ การสื่อสารสาธารณะ
-

เมื่อไรที่ควรทำการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

- ☐ ได้รับผลกระทบทางสุขภาพ (ภาวะคุกคามสุขภาพ) จากการดำเนินนโยบาย/โครงการที่มีอยู่แล้ว
 - ☐ เกรงว่าจะได้รับผลกระทบทางสุขภาพจากข้อเสนอ นโยบาย/โครงการ
 - ☐ ขาดการจัดการข้อมูลหลักฐานสนับสนุนการตัดสินใจ
 - ☐ ข้อเสนอหรือการดำเนินการในการสร้างเสริมสุขภาพยังไม่ได้รับความสนใจ หรือให้การสนับสนุน
 - ☐ ทราบช่องทางในการเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจ
-

กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

ประเด็นสำคัญในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

- ☐ กระบวนทัศน์ (มุมมอง) ทางด้านสุขภาพ
 - ☐ การวิเคราะห์ช่องทางทางนโยบาย
 - ☐ การพิจารณาทางเลือกเชิงนโยบาย
 - ☐ การเลือกแนวทางในการวิเคราะห์ผลกระทบ
 - ☐ การมีส่วนร่วมของประชาชน
-

มุมมองหรือกระบวนทัศน์ว่าด้วยสุขภาพ

☐ กระบวนทัศน์แบบแคบ (สุขภาพคือ ไม่มีโรค)

- มุ่งเน้นที่การเป็นโรคหรือไม่เป็นโรค
- เป็นหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญ
- เน้นปัจจัยชีวภาพ ปัจจัยกายภาพ

☐ กระบวนทัศน์แบบกว้าง (สุขภาพ คือ สุขภาวะ)

- มุ่งเน้น “ภาวะที่เป็นสุข” อย่างเป็นพลวัต
 - เป็นหน้าที่ของทุกคน
 - รวมปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
-

การวิเคราะห์ช่องทางนโยบาย

- การประเมินผลกระทบทางสุขภาพมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจ หรือเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย
 - ต้องให้ความสำคัญกับ
 - กระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้อง
 - จังหวะเวลาในการประเมิน และนำเสนอผลการประเมิน
 - เหตุผลและข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจ
 - ความสนใจของสาธารณชน
 - เครือข่ายนโยบายที่จะควรจะร่วมในการประเมินผลกระทบ
-

การพิจารณาทางเลือกเชิงนโยบาย

- การประเมินผลกระทบทางสุขภาพควรพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างทางเลือกต่าง ๆ ที่สามารถจะดำเนินการได้
 - ทางเลือกแบบที่ปลายท่อ (end-of-pipe solutions)
 - ทางเลือกในเชิงพื้นที่
 - ทางเลือกในเชิงขนาด
 - ทางเลือกในเชิงเทคโนโลยี
 - ทางเลือกในเชิงสถาบัน
 - ทางเลือกในเชิงเป้าหมาย/วัตถุประสงค์
-

การเลือกแนวทางในการวิเคราะห์ผลกระทบ

☐ การใช้วิธีการเชิงปริมาณ

- วิธีการทางระบาดวิทยา
- การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)
- การใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์

☐ การใช้วิธีการทางสังคม

- การใช้แบบสอบถาม และการวิเคราะห์ทางสถิติ
 - การสัมภาษณ์ และการอภิปรายกลุ่ม
 - การใช้เครื่องมือการวิจัยของชุมชน
-

การมีส่วนร่วมของประชาชน

- ☐ การมีส่วนร่วมในการเสนอให้มีการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (ตามมาตรา 11 แห่งพ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ)
 - ☐ การมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นในการประเมินผลกระทบ
 - ☐ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลกระทบ
 - การวิเคราะห์โดยเครื่องมือการวิจัยของชุมชน
 - ☐ การมีส่วนร่วมในการทบทวนรายงานการประเมินผลกระทบ
 - ☐ การมีส่วนร่วมในการผลักดันการตัดสินใจ
 - ☐ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลเชิงนโยบาย
-

คำถามสำคัญสำหรับกลุ่มย่อย

- ☐ การประเมินผลกระทบทางสุขภาพจะช่วยแก้ไข
ปัญหาผลกระทบ (หรือภัยคุกคาม) หรือช่วยสร้าง
เสริมสุขภาพ ในกรณีของท่าน ได้หรือไม่ อย่างไร
- ☐ หากช่วยได้ ท่านคิดว่าควรจะดำเนินการอย่างไร
จึงจะมีประโยชน์ (หรือมีผลสัมฤทธิ์) มากที่สุด
- ☐ สิ่งที่ควรระมัดระวังในการประเมินผลกระทบทาง
สุขภาพในกรณีของท่านคืออะไร